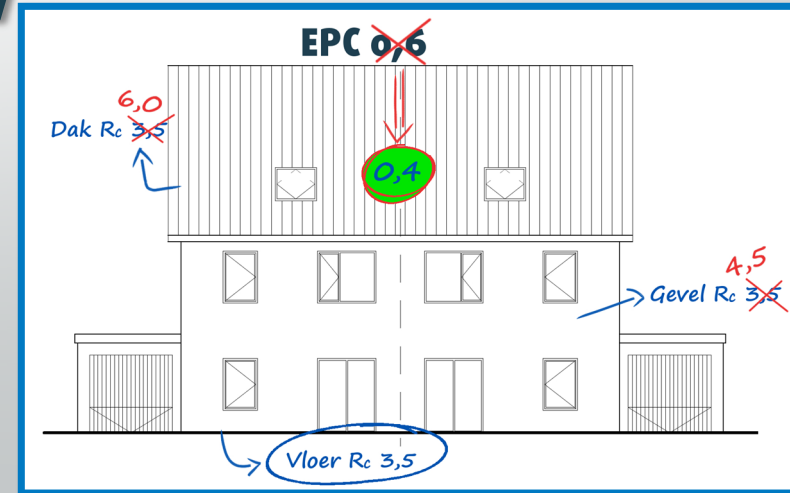

INTEGRAAL
OMGEVINGSADVIES

Toolkit R_c & EPC woningbouw

INTEGRAAL
OMGEVINGSADVIES

- Energie & Duurzaamheid
  - Bouwregelgeving
    - Brandveiligheid
      - Bouwfysica
        - Akoestiek
          - Flexibele schil

INTEGRAAL
OMGEVINGSADVIES

Programma

- Introductie
  - Wijzigingen Bouwbesluit 2012
    - Toolkit & gevolgen
      - Toekomst

Termen & begrippen

- $R_c \rightarrow$ warmteweerstand constructie $[(m^2.K)/W]$
- $R_{si} / R_{se} \rightarrow$ overgangswerstand binnen / buiten (tabel A.1 NEN 1068)
- $U \rightarrow$ warmtedoorgangscoefficiënt $[W/(m^2.K)]$
- $\Psi \rightarrow$ lineaire warmtedoorgangscoefficiënt $[W/(m^1.K)]$ (NEN 1068/SBR)

$$U \approx \frac{1}{R_c + R_{si} + R_{se}}$$

Termen & begrippen

- EPC → energieprestatiecoëfficiënt
- ~~EPN → energieprestatienorm (NEN 5128 of NEN 2916)~~
- EPG → energieprestatie van gebouwen (NEN 7120)
- EMG → energieprestatienorm voor maatregelen op gebiedsniveau (NVN 7125)
- EPW → energieprestatie woningbouw
- EPU → energieprestatie utiliteitsbouw
- EPA → energieprestatieadvies (methode labeling)
- EBA → energie- en binnenmilieuadvies

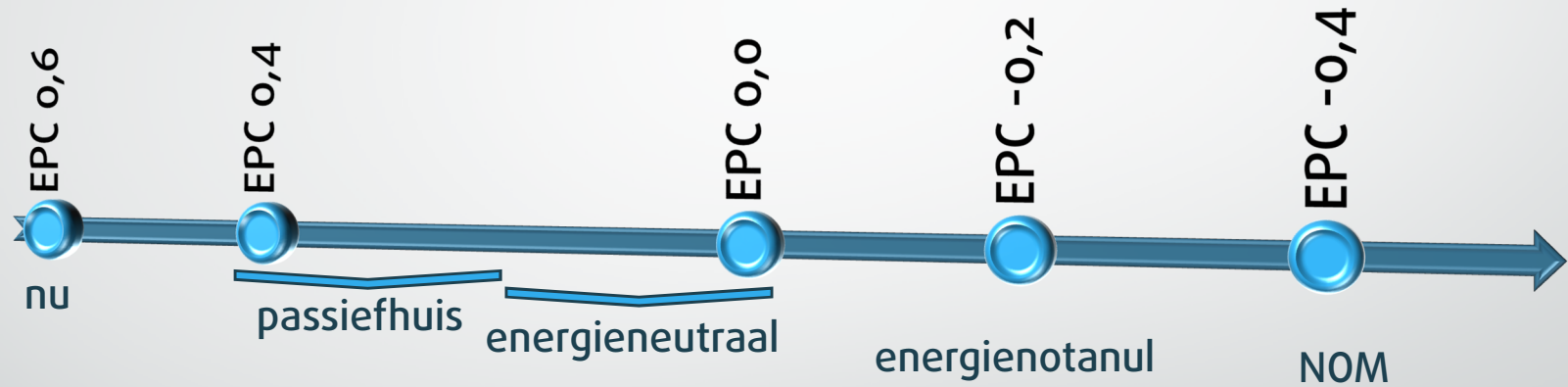

Termen & begrippen

- Passiefhuis → energieverbruik $\leq 15 \text{ kWh/m}^2$
- EPC 0 → gebouwgebonden = 0
- Energieneutraal → EU-term: zeer laag energieverbruik (BENG)
- Energienotanul → gebouwgebonden + huishoudelijk € 0 nota (energienotaloos)
- NOM → nul op de meter (gebouwgebonden + huishoudelijk)

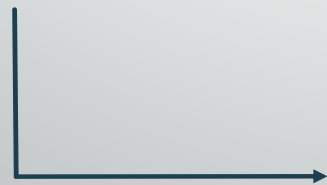
Termen & begrippen

Geschiedenis R_c

- $R_c \geq 2,0 \text{ (m}^2\text{.K)/W}$ na 1987 (bouwverordening)
- $R_c \geq 2,5 \text{ (m}^2\text{.K)/W}$ Bouwbesluit 1992 + 2003
- $R_c \geq 3,5 \text{ (m}^2\text{.K)/W}$ Bouwbesluit 2012

Dakkapel wangen $U \geq 1,65 \text{ W/(m}^2\text{.K)}$ sinds 2013

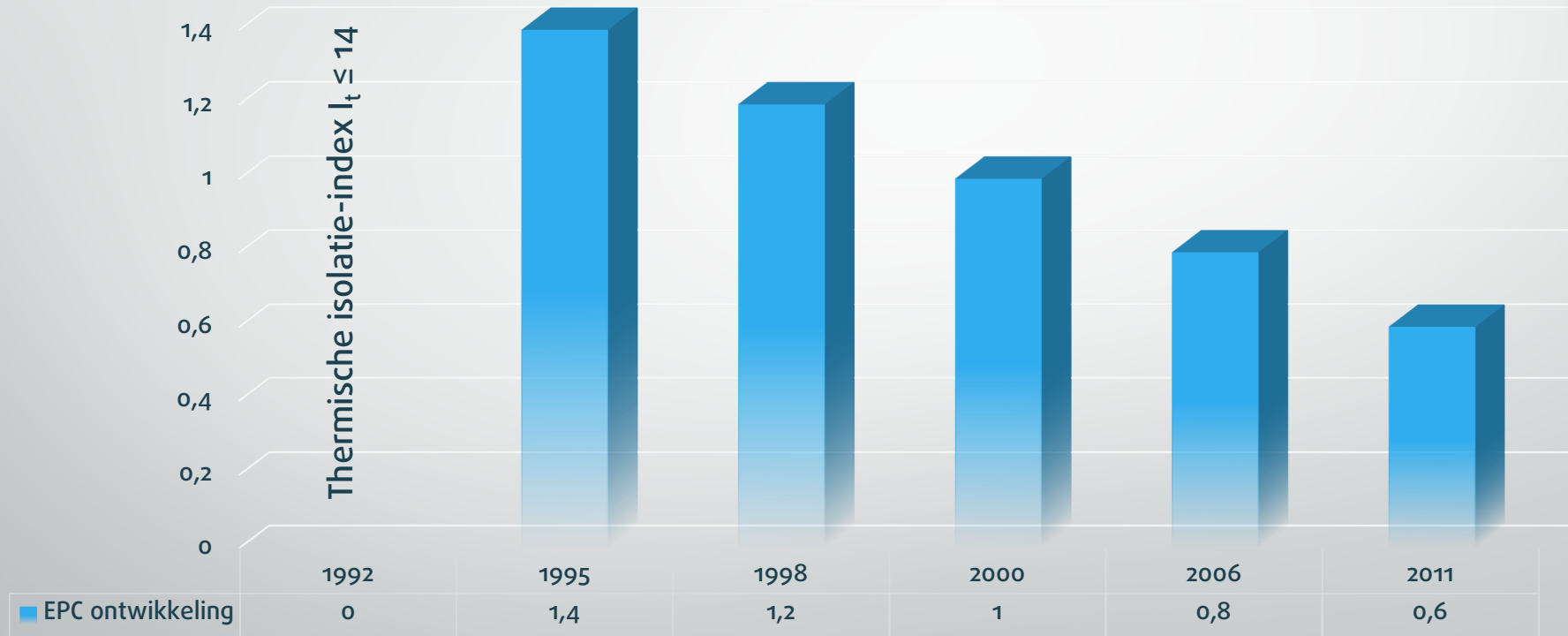

Geschiedenis U-waarde

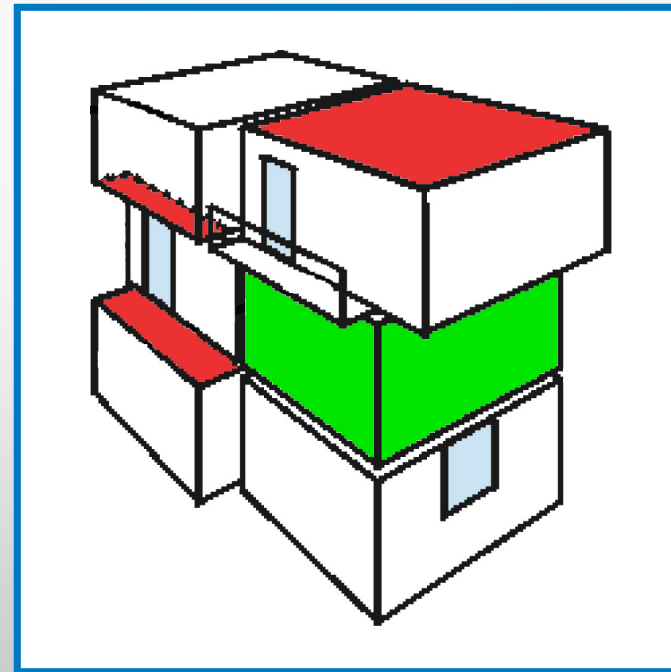
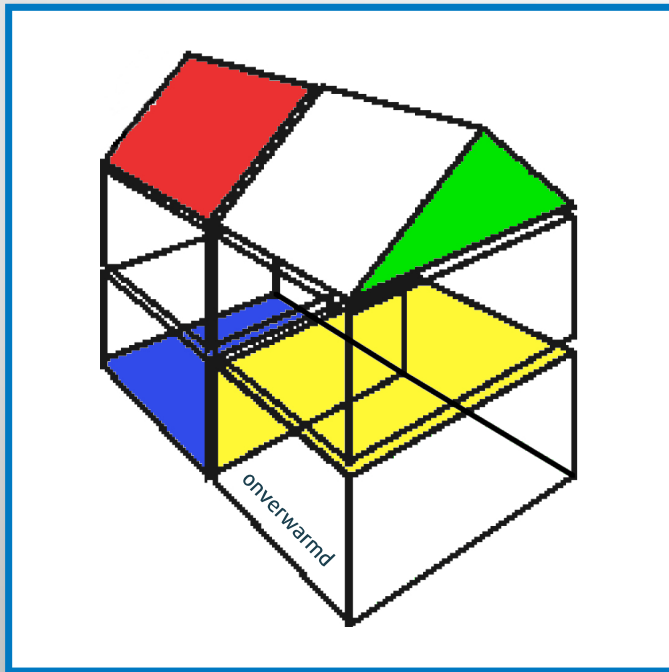
- $R_c \geq 0,11 \text{ (m}^2\text{.K)/W}$ en $A_{\text{tot}} \leq 40\% \text{ GO}$, Bouwbesluit 1992
- $U \leq 4,2 \text{ W/(m}^2\text{.K)}$ vanaf 1995
- $U \leq 2,2 \text{ W/(m}^2\text{.K)}$ Bouwbesluit 2012
- $U \leq 1,65 \text{ W/(m}^2\text{.K)}$ sinds 2013

Geschiedenis EPC

Wijziging R_c

- 3,50 W/(m².K)
- 4,50 W/(m².K)
- 4,50 W/(m².K)
- 6,00 W/(m².K)

Wijziging U-waarde

- $U \leq 2,2 \text{ W/(m}^2\text{.K)}$ per kozijn, en
- $U \leq 1,65 \text{ W/(m}^2\text{.K)}$ gemiddeld per gebouw

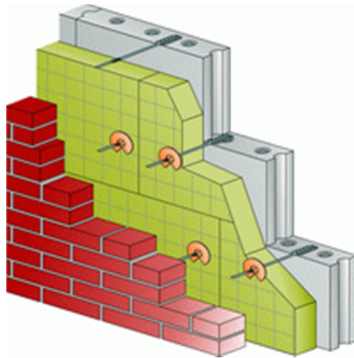

Wijziging EPC

Gebruiksfunctie	EPC-eis huidig	EPC-eis 2015	Aanscherping
Woonfunctie woonwagen	$\leq 1,3$	$\leq 1,3$	-
Woonfunctie anders	$\leq 0,6$	$\leq 0,4$	33%
Bijeenkomstfunctie	$\leq 2,0$	$\leq 1,1$	45%
Celfunctie	$\leq 1,8$	$\leq 1,0$	44%
Gezondheidszorg bedgebied	$\leq 2,6$	$\leq 1,8$	31%
Gezondheidszorg anders	$\leq 1,0$	$\leq 0,8$	20%
Kantoorfunctie	$\leq 1,1$	$\leq 0,8$	27%
Logiesfunctie logiesgebouw	$\leq 1,8$	$\leq 1,0$	44%
Logiesfunctie anders	$\leq 1,4$	$\leq 1,4$	-
Onderwijsfunctie	$\leq 1,3$	$\leq 0,7$	46%
Sportfunctie	$\leq 1,8$	$\leq 0,9$	50%
Winkelfunctie	$\leq 2,6$	$\leq 1,7$	35%

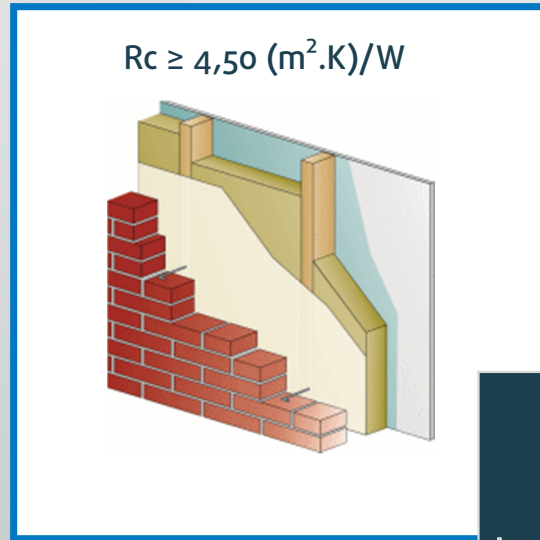
R_c spouwmuur

$$R_c \geq 4,50 \text{ (m}^2 \cdot \text{K)/W}$$

Isolatie	λ [W/(m ¹ .K)]	Zwak geventileerde spouw		Niet geventileerde spouw	
		Dikte isolatie [mm]	Dikte constructie [mm]	Dikte isolatie [mm]	Dikte constructie [mm]
Minerale wol	0,035 – 0,036	160	400	155	395
	0,032 – 0,033	140	380	135	375
Kooltherm	0,021 – 0,022	95	335	85	325

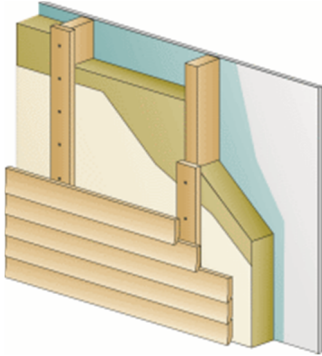
R_c HSB met stenen buitenblad

Isolatie	λ [W/(m ¹ .K)]	Zwak geventileerde spouw		Niet geventileerde spouw	
		Dikte isolatie [mm]	Dikte constructie [mm]	Dikte isolatie [mm]	Dikte constructie [mm]
Minerale wol	0,035 – 0,036	205	365	205	360
	0,032 – 0,033	195	355	195	350
Kooltherm	0,021 – 0,022	150	310	150	305

R_c HSB met sterk ge- ventileerde spouw

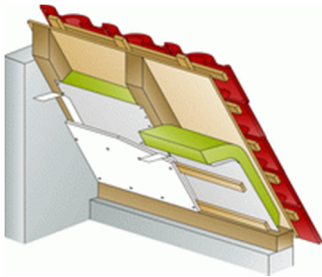
$$R_c \geq 4,50 \text{ (m}^2 \cdot \text{K)/W}$$

Isolatie	λ [W/(m ¹ .K)]	Sterk geventileerde spouw	
		Dikte isolatie [mm]	Dikte constructie [mm]
Minerale wol	0,035 – 0,036	210	295
	0,032 – 0,033	205	290
Kooltherm	0,021 – 0,022	160	230

R_c dak hellend

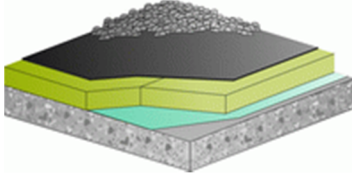
$R_c \geq 6,00 \text{ (m}^2 \cdot \text{K)}/\text{W}$

Isolatie	λ [W/(m ¹ .K)]	Dikte isolatie [mm]	Dikte constructie [mm]
Minerale wol	0,035 – 0,036	290	405
	0,032 – 0,033	260	385
Kooltherm	0,021 – 0,022	150	285

R_c dak plat

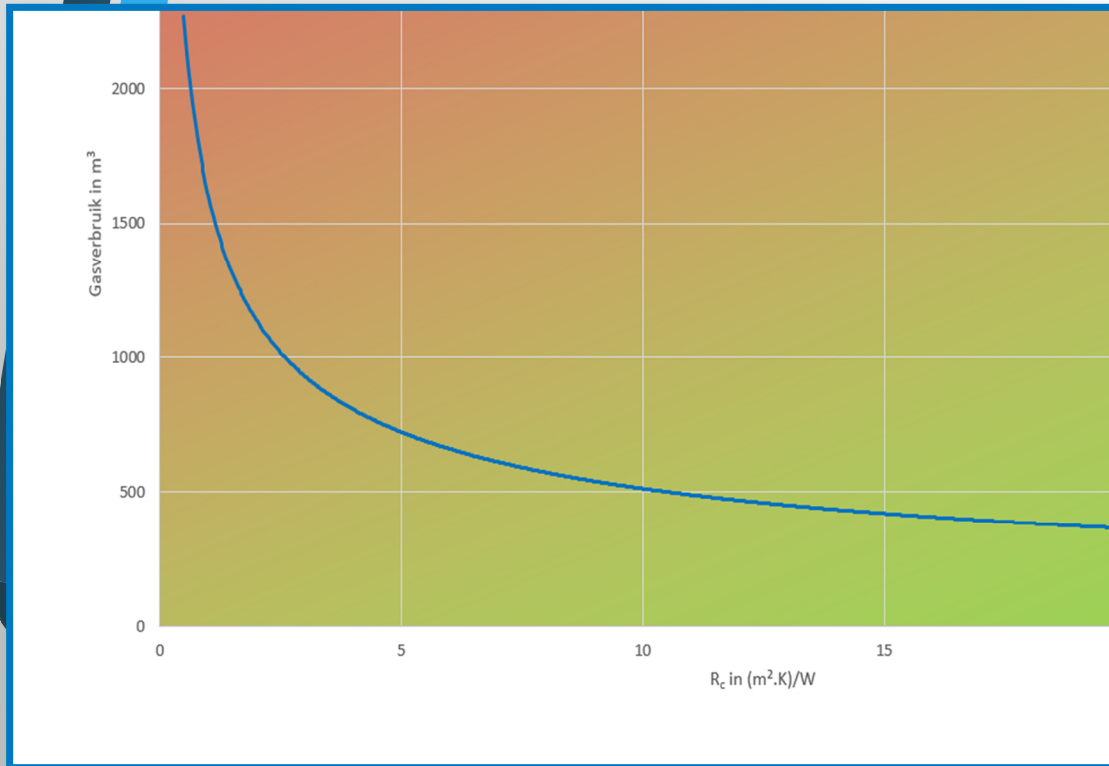
$$R_c \geq 6,00 \text{ (m}^2\text{.K)/W}$$

Isolatie	λ [W/(m ¹ .K)]	Beton ondervloer		Houten ondervloer	
		Dikte isolatie [mm]	Dikte constructie [mm]	Dikte isolatie [mm]	Dikte constructie [mm]
Minerale wol	0,040	250	435	250	275
	0,038	240	425	240	265
Therma TR	0,023	150	335	150	175

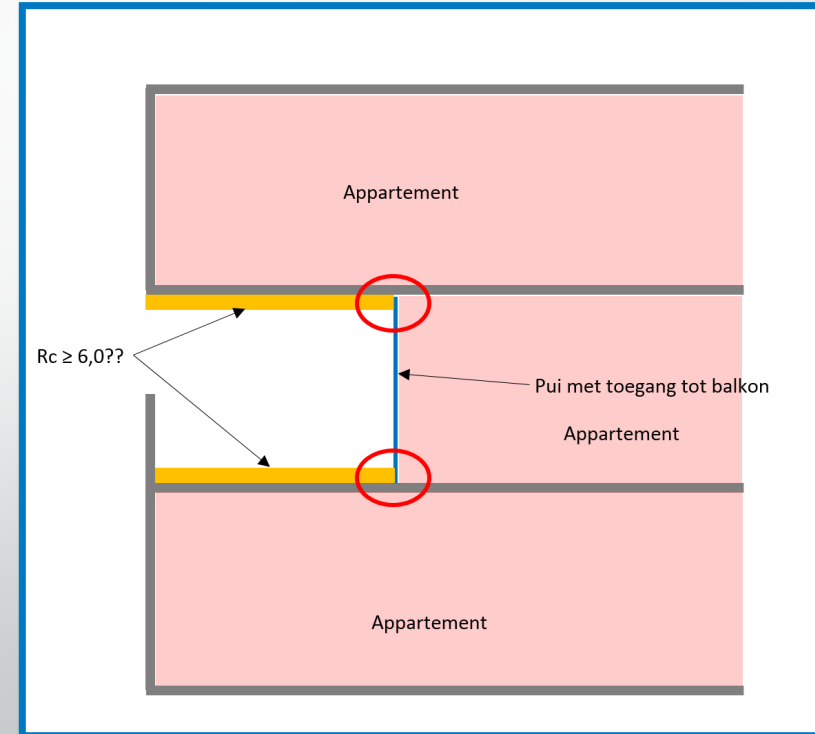
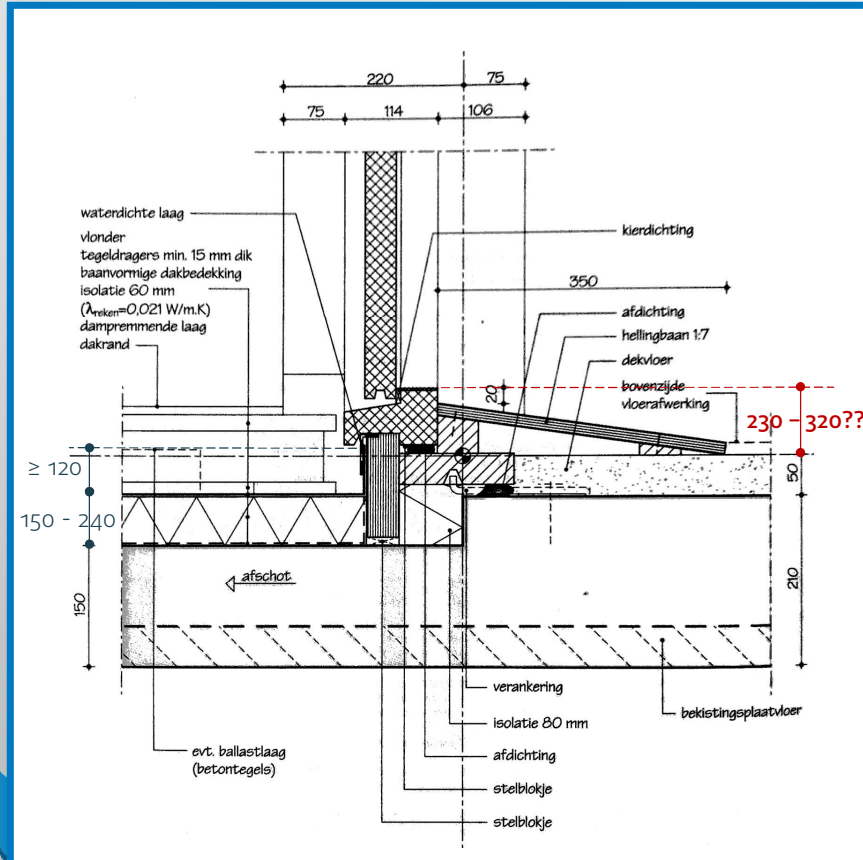

Energiewinst door beter isoleren

Onderdeel	Optimalisatie	Jaarlijkse gasbesparing
Vloer	R_c van 3,5 $\rightarrow$ 5,0 $(\text{m}^2 \cdot \text{K})/\text{W}$	$\pm 10 \text{ m}^3$ gas
Gevel	R_c van 3,5 $\rightarrow$ 4,5 $(\text{m}^2 \cdot \text{K})/\text{W}$	$\pm 12 \text{ m}^3$ gas
	R_c van 4,5 $\rightarrow$ 8,0 $(\text{m}^2 \cdot \text{K})/\text{W}$	$\pm 19 \text{ m}^3$ gas
Ramen	U_{glas} van 1,2 $\rightarrow$ 1,1 $\text{W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$	$\pm 10 \text{ m}^3$ gas
	U_{glas} van 1,1 $\rightarrow$ 0,8 $\text{W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$	$\pm 28 \text{ m}^3$ gas
Dak	R_c van 3,5 $\rightarrow$ 6,0 $(\text{m}^2 \cdot \text{K})/\text{W}$	$\pm 37 \text{ m}^3$ gas
	R_c van 6,0 $\rightarrow$ 10,0 $(\text{m}^2 \cdot \text{K})/\text{W}$	$\pm 27 \text{ m}^3$ gas

Knelpunt verspringende loggia

EPC gevolgen

- Referentiewoningen 2013 Agentschap NL
- Lineaire koudebruggen werkelijk ingevoerd
- Basisberekening → EPC 0,6 (maar met nieuwe R_c -eis)
- Type 1: budget variant (R_c schil minimaal)
- Type 2: comfort schil (R_c : vloer 5,0/gevel 6,5/dak 8,0; HR⁺⁺⁺ glas)
- Type 3: duurzame installaties (R_c schil minimaal)
- Type 4: stadsverwarming (R_c schil minimaal)

1. Rendement werkelijk $EPC \leq 0,40$
2. Rendement forfaitair $EPC \leq 0,53$

EPC tussenwoning

Basis huidig	Type 1	Type 2	Type 3
R _c nieuwe eis U standaard	R _c nieuwe eis U standaard	R _c vloer 5,0 R _c gevel 6,5 R _c dak 8,0 3-voudig glas	R _c nieuwe eis U standaard
-	Luchtdicht bouwen	Luchtdicht bouwen	Luchtdicht bouwen
Combiketel HT	Combiketel HT Radiatoren spec.	Combiketel HT Radiatoren spec.	Lucht wp Vloerverwarming
Natuurlijk ZR/ Mechanisch af tijdschakeling	Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ wk	Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ wk	Balansventilatie WTW + CO ₂ per zone
LUKA C	LUKA C	LUKA C	LUKA C
-	4 PV-panelen	3 PV-panelen	-
0,59	0,39	0,39	0,39

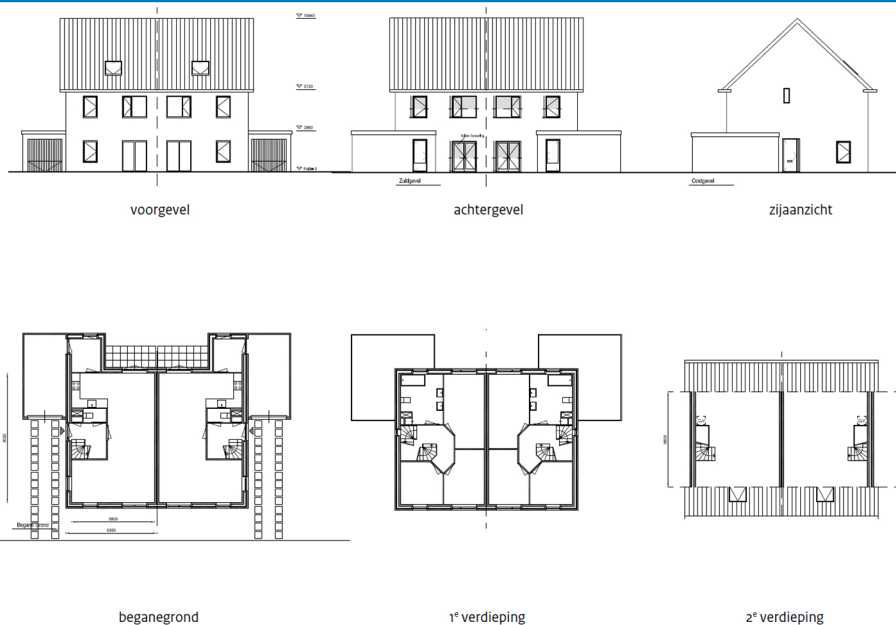

EPC hoekwoning

Basis huidig	Type 1	Type 2	Type 3
R _c nieuwe eis U standaard	R _c nieuwe eis U standaard	R _c vloer 5,0 R _c gevel 6,5 R _c dak 8,0 3-voudig glas	R _c nieuwe eis U standaard
-	Luchtdicht bouwen	Luchtdicht bouwen	Luchtdicht bouwen
Combiketel HT	Combiketel HT Radiatoren spec.	Combiketel HT Radiatoren spec.	Lucht wp Vloerverwarming
Natuurlijk ZR/ Mechanisch af tijdschakeling	Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ per VR	Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ wk	Balansventilatie WTW + CO ₂ per zone
LUKA C	LUKA C	LUKA C	LUKA C
-	4 PV-panelen	3 PV-panelen	-
0,60	0,40	0,40	0,40

EPC 2¹-kapwoning

Basis huidig	Type 1	Type 2	Type 3
R _c nieuwe eis U standaard	R _c nieuwe eis U standaard	R _c vloer 5,0 R _c gevel 6,5 R _c dak 8,0 3-voudig glas	R _c nieuwe eis U standaard
-	Luchtdicht bouwen	Luchtdicht bouwen	Luchtdicht bouwen
Combiketel HT	Combiketel HT Radiatoren spec.	Combiketel HT Radiatoren spec.	Lucht wp Vloerverwarming
Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ wk	Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ wk	Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ wk	Balansventilatie WTW + CO ₂ per zone
LUKA C	LUKA C	LUKA C	LUKA C
-	4 PV-panelen	4 PV-panelen	-
-	Douchepijp-WTW	-	-
0,60	0,40	0,40	0,40

EPC vrijstaande woning

Basis huidig	Type 1	Type 2	Type 3
R _c nieuwe eis U standaard	R _c nieuwe eis U standaard	R _c vloer 5,0 R _c gevel 6,5 R _c dak 8,0 3-voudig glas	R _c nieuwe eis U standaard
-	Luchtdicht bouwen	Luchtdicht bouwen	Luchtdicht bouwen
Combiketel HT Radiatoren spec.	Combiketel HT Radiatoren spec.	Combiketel HT Radiatoren spec.	Lucht wp Vloerverwarming
Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ wk	Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ per VR	Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ per VR	Balansventilatie WTW + CO ₂ per zone
LUKA C	LUKA C	LUKA C	LUKA C
-	5 PV-panelen	5 PV-panelen	-
-	Douchepijp-WTW	-	Douchepijp-WTW
0,60	0,40	0,40	0,40

EPC galerijflat (per woning)

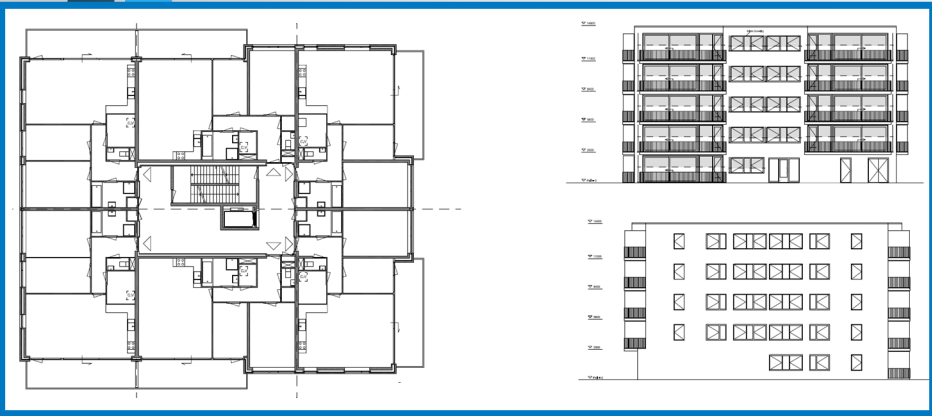

Basis huidig	Type 1	Type 2	Type 4
R _c nieuwe eis U standaard	R _c nieuwe eis U standaard	R _c vloer 5,0 R _c gevel 6,5 R _c dak 8,0 3-voudig glas	R _c nieuwe eis U standaard
-	-	-	Luchtdicht bouwen
Combiketel HT Radiatoren spec.	Combiketel HT Radiatoren spec.	Combiketel HT Radiatoren spec.	Stadsverwarming Radiatoren spec.
Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ wk	Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ per VR	Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ per VR	Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ per VR
LUKA C	LUKA C	LUKA C	LUKA C
-	3 PV-panelen	2,5 PV-panelen	-
-	-	-	Douchegoot-WTW
0,59	0,40	0,40	0,39/0,53

EPC appartementencomplex (per woning)

Basis huidig	Type 1	Type 2	Type 4
R _c nieuwe eis U standaard	R _c nieuwe eis U standaard	R _c vloer 5,0 R _c gevel 6,5 R _c dak 8,0 3-voudig glas	R _c nieuwe eis U standaard
-	-	-	-
Combiketel HT	Combiketel HT Radiatoren spec.	Combiketel HT Radiatoren spec.	Stadsverwarming Radiatoren spec.
Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ wk	Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ per VR	Natuurlijk ZR/ Mechanisch af CO ₂ per VR	Balansventilatie WTW + tijdschakel
LUKA C	LUKA C	LUKA C	LUKA C
-	4 PV-panelen	3,5 PV-panelen	-
-	-	-	Douchegoot-WTW
0,60	0,40	0,39	0,40/0,51

EPC economische gevolgen

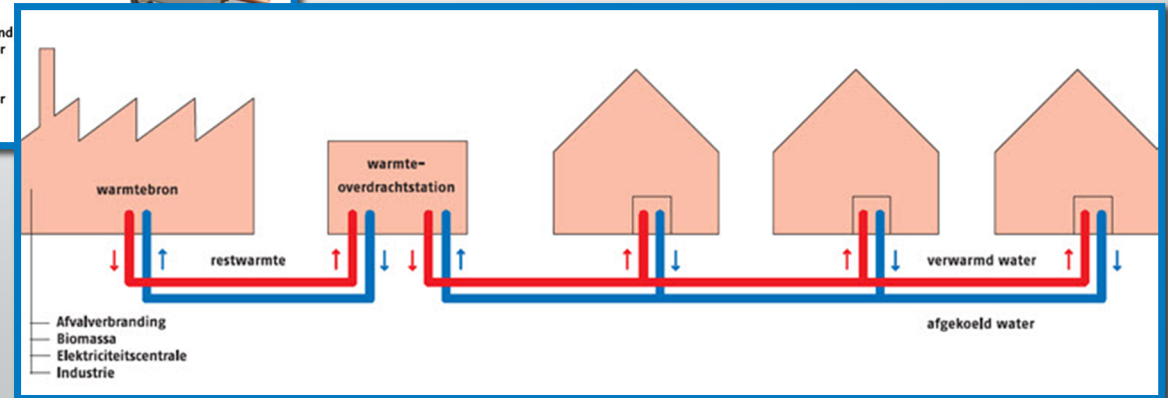
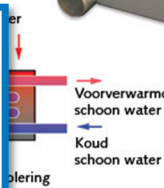
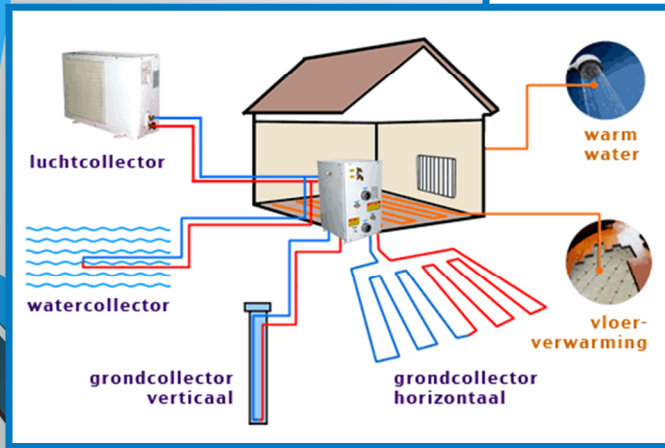
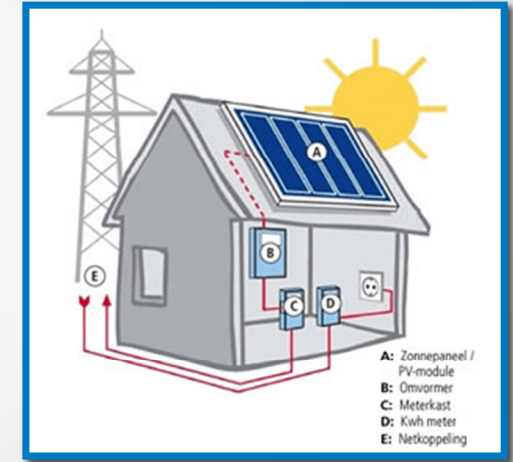
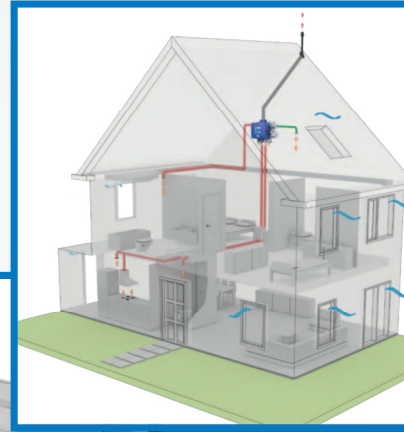
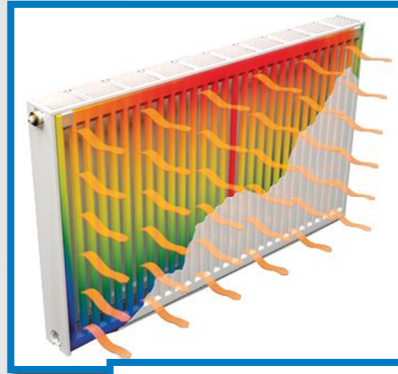
	Basis huidig	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Tussenwoning	€ 1.000,=	€ 4.150,=	€ 7.350,=	€ 14.500,=	-
Hoekwoning	€ 1.450,=	€ 5.100,=	€ 8.800,=	€ 14.900,=	-
2 [^] 1-kapwoning	€ 2.100,=	€ 5.750,=	€ 10.100,=	€ 15.100,=	-
Vrijstaande woning	€ 3.200,=	€ 7.100,=	€ 13.850,=	€ 16.300,=	-
Galerijflat	€ 1.450,=	€ 3.350,=	€ 5.550,=	-	€ 2.400,=
Appartementencomplex	€ 1.450,=	€ 3.900,=	€ 6.600,=	-	€ 4.100,=

Meerprijs per woning, inclusief installatie exclusief btw

Installatietechnische maatregelen

Overweging maatregelen

- Bouwkundige levensduur ≥ 50 jaar
- Installaties levensduur ≤ 15 jaar
- Zonwering
- Collectieve installaties
- LUKA
- Luchtdicht bouwen
- Koudebruggen
- Interne warmtecapaciteit

LUKA ventilatie

- LUKA C
- Minder energieverlies en -kosten
- Minder geluid en lekkage → installatiegeluid
- Schonere ruimtes en afzuigstelsysteem
- Beter binnenklimaat
- Verhoging duurzaamheid gebouw

Klasse	Maximale luchtlekkage
A	1,530 dm ³ /(s.m ²)
B	0,810 dm ³ /(s.m ²)
C	0,270 dm ³ /(s.m ²)
D	0,089 dm ³ /(s.m ²)

Forfaitaire luchtdoorlatendheid

Woningtype	$q_{v,10}$ forfaitair NEN 8088-1
Tussenwoning, hellend dak	$0,70 \text{ dm}^3/(\text{s.m}^2)$
Eindwoning, hellend dak	$0,84 \text{ dm}^3/(\text{s.m}^2)$
Vrijstaande woning, hellend dak	$0,98 \text{ dm}^3/(\text{s.m}^2)$
Tussenwoning, plat dak	$0,49 \text{ dm}^3/(\text{s.m}^2)$
Eindwoning, plat dak	$0,59 \text{ dm}^3/(\text{s.m}^2)$
Vrijstaande woning, plat dak	$0,67 \text{ dm}^3/(\text{s.m}^2)$
Appartementen gebouw (geheel)	$0,42 \text{ dm}^3/(\text{s.m}^2)$
Tussenliggend appartement (geen dak)	$0,35 \text{ dm}^3/(\text{s.m}^2)$
Kop appartement (geen dak)	$0,46 \text{ dm}^3/(\text{s.m}^2)$
Hoek appartement (geen dak)	$0,49 \text{ dm}^3/(\text{s.m}^2)$

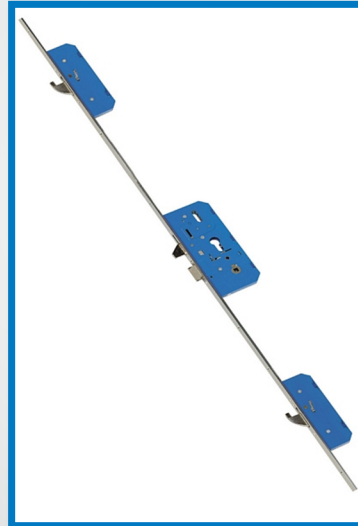
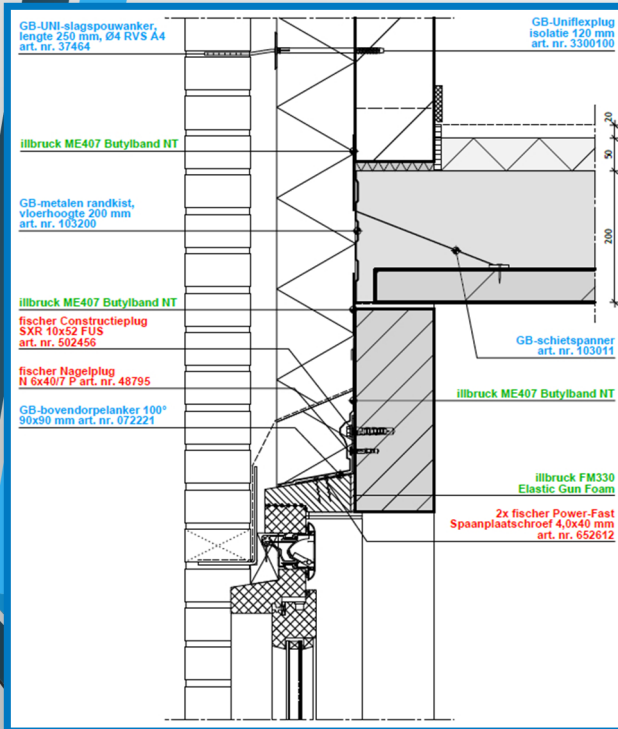

Luchtdicht bouwen

- Luchtdichting aanbrengen in 1 vlak (ver naar binnen)
- Luchtdichtingen goed doorlopend (ook in hoeken)
- Flexibele dichting of manchetten bij doorvoeren
- Kanaaldichting in kanaalplaatvloeren
- Goed afsluitende brievenbussen
- Goed knevelende meerpuntssluitingen
- Nastelbaar hang- en sluitwerk
- Beglazing nat aanbrengen
- Dichting dakvoet en tussen dakplaten
- LUKA C

Klasse	$q_{v,10}$
1 (basis)	$1,00 \text{ dm}^3/(\text{s.m}^2)$
2 (goed)	$0,40 \text{ dm}^3/(\text{s.m}^2)$
3 (uitstekend)	$0,15 \text{ dm}^3/(\text{s.m}^2)$

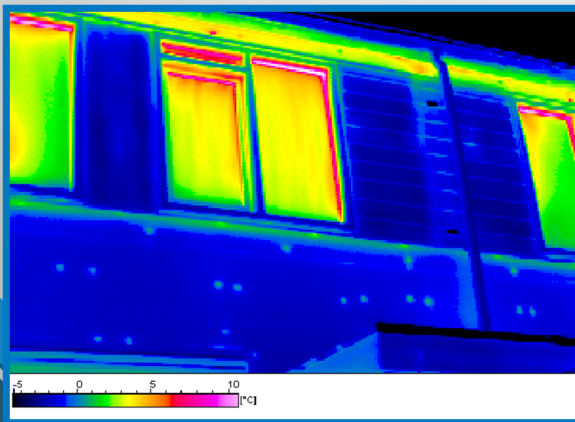
Luchtdicht bouwen

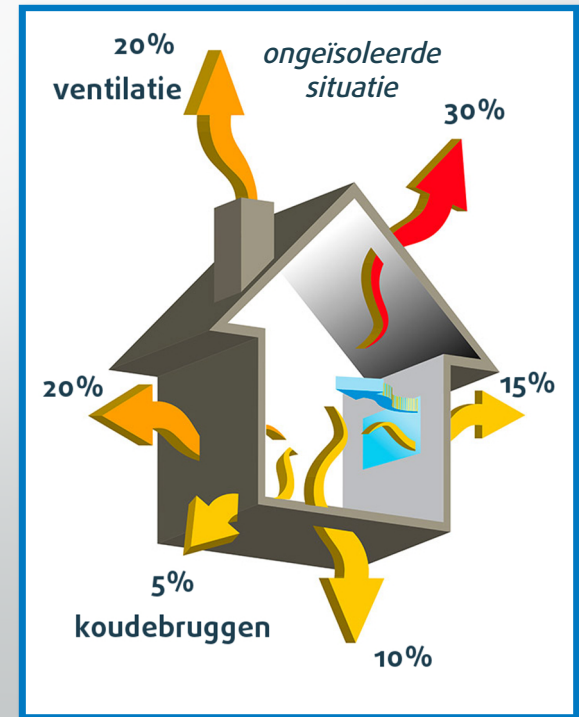
Lineaire koudebruggen

- Koudebrug = bovenmatige warmteoverdracht door slechte isolatie
- Effect → warmteverlies 5% - 30%
- Vocht en energetisch probleem
- Forfaitaire invoer EPC → U-waarde + 0,1

Toolkit & gevolgen

Rc aanwezig	Forfaitaire rekenwaarde EPC
3,5 (m ² .K)/W	2,4 (m ² .K)/W
4,5 (m ² .K)/W	3,0 (m ² .K)/W
6,0 (m ² .K)/W	3,6 (m ² .K)/W
10,0 (m ² .K)/W	4,9 (m ² .K)/W

Warmtecapaciteit

- Thermische opslagcapaciteit bij temperatuurfluctuaties (accumulerend vermogen)
- Massa
- Dikke massieve constructies
- Werkelijke invoer → factor 1,5 gunstiger

Bouwtype	Forfaitaire rekenwaarde EPC
Traditioneel, gemengd zwaar	450 kJ/m ² K
Gemengd licht	350 kJ/m ² K
Volledig houtskelet	80 kJ/m ² K

Advieskosten vs. voorzieningen

Goed advies

- Doorgaans iets duurder
- Aandacht voor zinvolle maatregelen
- Uitgebreide invoer
- Besparing op dure voorzieningen

Goedkope EPC-berekening

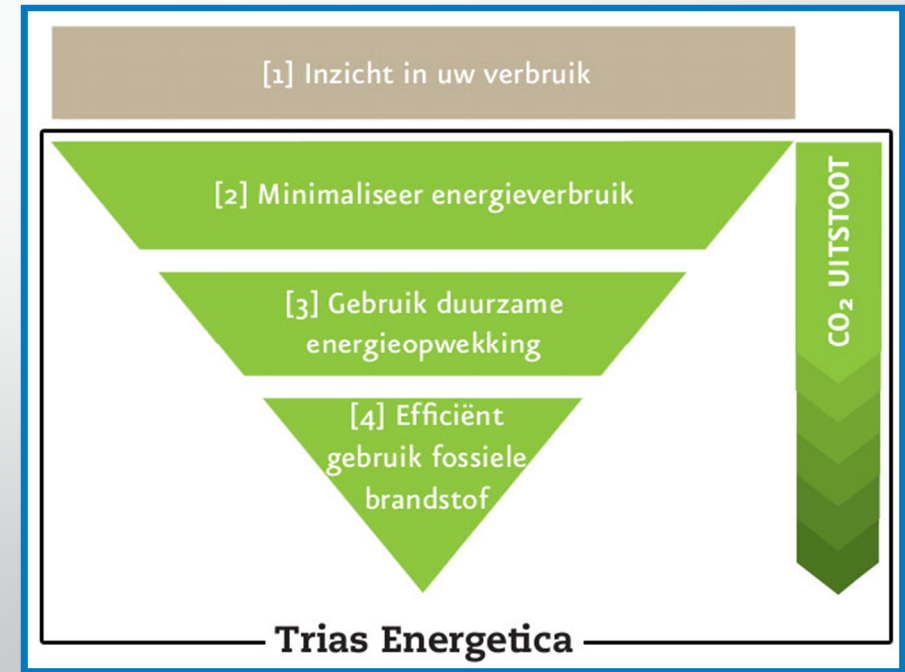
- Kortst mogelijke tijd een sluitende EPC
- Vaak extra onnodige voorziening
- Niet altijd passend systeem

Wie is opdrachtgever??

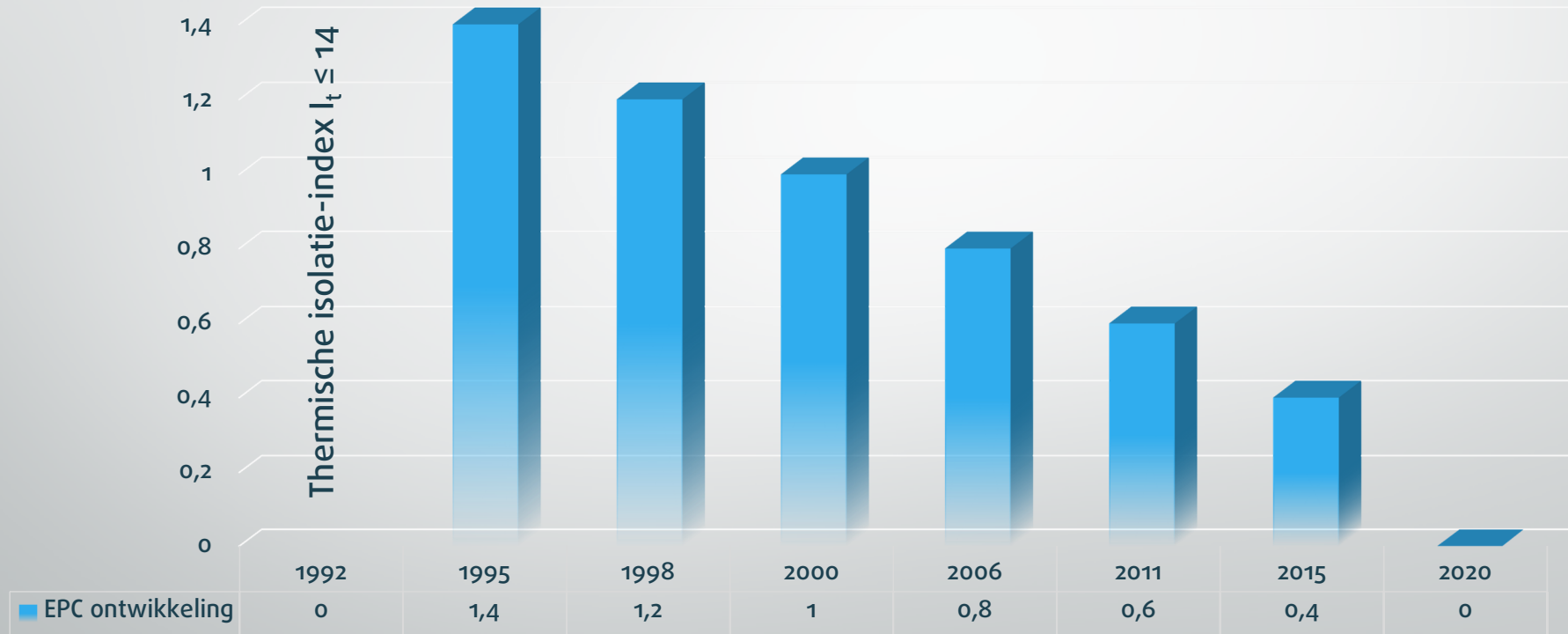
Toekomst

- Naast EPC ook eis thermische schil
- R_c naar 5,0 – 10,0 (m².K)/W
- Koudebruggen
- Luchtdicht bouwen
- Gas vs. elektrisch

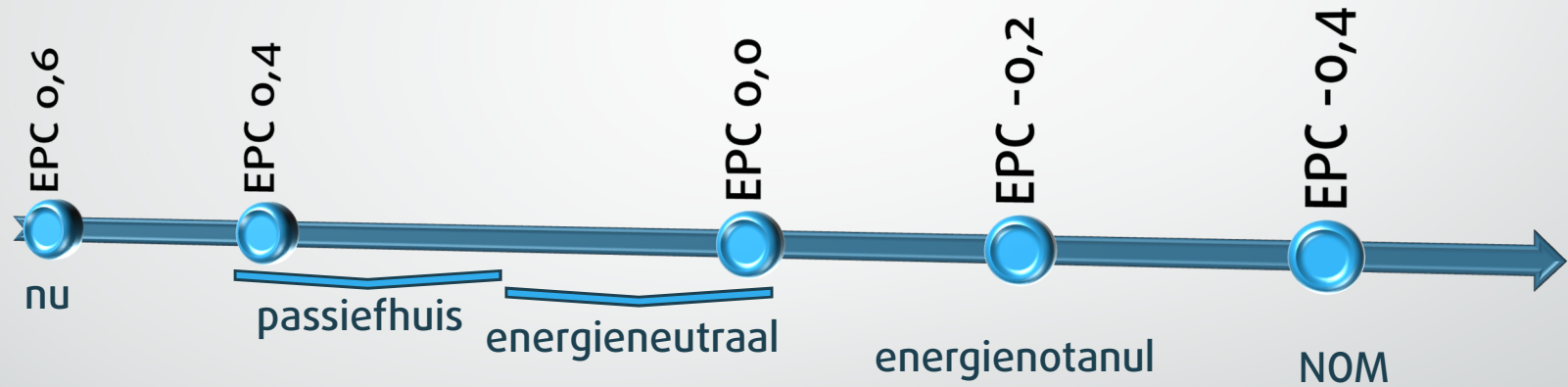

EPC

Betekenis EPC 0

INTEGRAAL
OMGEVINGSADVIES

info@integraalomgevingsadvies.nl

www.integraalomgevingsadvies.nl

Ir. C.A. Kloosterhuisstraat 31
8338 SB WILLEMSOORD

T 0521 85 45 26

F 0848 75 45 15

M 06 12 64 94 63